

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТУДІЇ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

КУРС

**ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У
ПАРТІЙНІЙ ТА ВИБОРЧІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ:
ДОСВІД КРАЇН ЄС**

2024/25

Цей навчальний курс став можливим завдяки фінансовій підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Зміст цього навчального курсу не обов'язково відображає погляди Міжнародного Фонду «Відродження».

Контактна інформація:

acrec.kma@gmail.com

Викладачі курсу

Маргарита Чабанна, д-р політичних наук, завідувач кафедри політології Національного університету "Києво-Могилянська Академія", керівник освітніх програм ACREC

Контактна інформація: chabanna@ukma.edu.ua

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 3 ECTS

Заняття в аудиторії: 30 год. Із них: 7 лекцій (14 год) і 8 семінарських занять (16 год)

Самостійна робота слухачів курсу: 60 год.

Форма підсумкового оцінювання: залік.

Опис курсу:

"Інституційні механізми запобігання корупції у партійній та виборчій діяльності: досвід країн ЄС" є нормативним курсом магістерської програми "Антикорупційні студії", 3 кредити ЄКТС

Метою курсу є надати студентам знання про ознаки корупції у сфері партійної та виборчої діяльності, сформувані розуміння як ефективності інституційних механізмів запобігання відповідним корупційним діям, так і перспектив їх застосування в Україні

Завданнями є ознайомлення студентів з принципами функціонування партійних та виборчих систем, ознаками партійної і виборчої корупції, способами запобігання відповідним корупційним діям; розглянути вплив політичної довіри та суспільного ставлення до корупції на її інституціоналізацію; визначити прояви та способи уникнення корупційних правопорушень у внутрішньопартійній діяльності; розглянути досвід європейських країн у сфері фінансування політичних партій та виборчих кампаній; сформувані розуміння досвіду країн-членів ЄС у запровадженні інституційних механізмів мінімізації відповідних корупційних ризиків, навички оцінювання їх ефективності і можливостей застосування в Україні

Після опанування курсу студенти повинні:

- ▷ знати основні підходи до визначення політичної корупції,
- ▷ вміти розрізняти види корупції у партійній та виборчій діяльності, розуміти їх взаємозв'язок, причини та наслідки відповідних правопорушень для функціонування політичної системи;
- ▷ розуміти особливості інституційних механізмів запобігання корупційній діяльності, вміти пояснити особливості їх використання у країнах ЄС та в Україні;
- ▷ вміти застосувати здобуття знання для визначення ефективності інституційних змін у сфері партійної та виборчої діяльності, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків;
- ▷ розвинути навички аргументації позицій політичних партій у взаємодії з органами державної влади та громадськістю

Веб-сайт курсу

Програма, анонси та навчальні матеріали будуть розміщені на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСУ

№	Тема	Форма	Дата	Час	Зміни до розкладу
1	Види корупції у партійній та виборчій діяльності				
2	Політичні партії в умовах демократії: роль партійної конкуренції у запобіганні корупції				
3	Суспільне сприйняття (толерування) корупції як чинник її інституціоналізації				
4	Корупція у процесі прийняття внутрішньопартійних рішень. Механізми запобігання недотриманню принципів внутрішньопартійної демократії				
5	«Партії на продаж» або «технічні партії» у виборчому процесі: як мінімізувати корупційну складову				
6	Фінансові аспекти корупції у партійній та виборчій діяльності				
7	Електронне урядування як чинник мінімізації партійної та виборчої корупції				
8	Запобігання корупції у виборчому процесі та проведенні виборчої кампанії				

ВИДИ РОБІТ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ:

заняття відбуватимуться у синхронному форматі. Кожен зі студентів обирає дві теми для проведення досліджень та їх представлення на відповідних заняттях (згідно з послідовністю тем, визначеною у силабусі). При розкритті теми бажано максимально висвітлити не менше двох підтем сформульованих у плані до заняття. За два дні до виступу студент/-ка надсилає текст дослідження та/або презентацію викладачу і двом іншим студентам, яких заздалегідь призначено як рецензентів. Презентація дослідження на занятті відбувається у форматі доповіді (до 30 хв.), усного представлення двох рецензій (до 10 хв.) та обговорення теми. Формат обговорення визначається доповідачем спільно з рецензентами, які заздалегідь формулюють запитання для дискусії (або використовують підтеми, сформульовані викладачем у силабусі), які доповідач не висвітлює в презентації.

Загальна оцінка формується на підставі оцінювання двох доповідей (60 б.), написання і представлення рецензій (20 б.), участі в дискусіях (20 б.). Тексти доповідей або презентації повинні бути надіслані викладачу за два дні до виступу, тексти рецензій мають бути надіслані викладачу до завершення відповідного заняття.

ЕТИЧНІ ПРАВИЛА

щодо виконання завдань курсу:

Студенти повинні особисто працювати над завданнями. Співпраця з іншими студентами передбачається в межах підготовки до дискусій. У презентаціях (та/або текстах доповідей) студенти зобов'язанні робити посилання на використані джерела; використання публікацій та досліджень без посилань вважається плагіатом. Плагіат є недопустимим та призведе до втрати права отримати кредити за курс.

Шкала	Оцінка за національною шкалою	Визначення
A 91-100	відмінно	Дуже високий рівень знань із незначними помилками
B 81-90	добре	Дуже добре; більше ніж середній рівень знань, але з деякими помилками
C 71-80	добре	Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D 66-70	задовільно	Задовільно; але із значними недоліками
E 60-65	задовільно	Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
F 30-59	незадовільно	Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота
F 0-29	незадовільно	Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про Академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року) https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normativna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iaкости-osvitnoi-diialnosti-ta-iaкости-vyshchoi-osvity/71-normativni-dokumenty

План курсу

**Інституційні механізми
запобігання корупції у
партійній та виборчій
діяльності: досвід країн ЄС**

ТЕМА 1. ВИДИ КОРУПЦІЇ У ПАРТІЙНІЙ ТА ВИБОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

План:

- Поняття політичної корупції, партійна та виборча корупція як її прояви. Політична корупція як чинник трансформації політичної системи.
- Види корупції у партійній та виборчій діяльності.
- Ранжування країн ЄС за рівнем політичної корупції.
- Інституційний підхід до вивчення партійної та виборчої корупції. Формальні та неформальні політичні інститути
- Легітимність та легальність інституційних механізмів запобігання партійній та виборчій корупції у країнах ЄС

ТЕМА 2. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ: РОЛЬ ПАРТІЙНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ У ЗНИЖЕННІ РІВНЯ КОРУПЦІЇ (МЕТОДОЛОГІЧНІ СУПЕРЕЧКИ)

План:

- Чи впливає рівень партійної конкуренції на корупцію?
- Методологічні підходи до вимірювання партійної конкуренції
- Політична корупція та підзвітність політичних партій в умовах багатопартійності
- Ефективна кількість політичних партій та функціонування партійної системи
- Роль фрагментованості партійної системи у зниженні рівня політичної корупції

ТЕМА 3. СУСПІЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ЯК ЧИННИК ЇЇ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ

План:

- ▶ Суспільне сприйняття корупції в Україні та країнах ЄС. Визначення корумпованості політичних партій
- ▶ Політична довіра, ставлення до політичних інститутів та політична корупція: чи є взаємозв'язок?
- ▶ Суспільна оцінка антикорупційної політики: порівняння даних опитувань

ТЕМА 4. КОРУПЦІЯ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНИХ РІШЕНЬ. МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ НЕДОТРИМАННЮ ПРИНЦИПІВ ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

План:

- ▶ Регламентація партійної діяльності, вимоги до організаційної структури політичних партій
- ▶ Корупція та порушення принципів внутрішньопартійної демократії
- ▶ Підзвітність політичних партій: суб'єкти та сфери контролю
- ▶ Вплив внутрішньопартійної корупції на виборчий процес. Формування виборчих списків та номінування кандидатів: приклади корупційних дій у діяльності політичних партій
- ▶ Роль внутрішньої регламентації в усуненні корупційних ризиків

ТЕМА 5. «ПАРТІЇ НА ПРОДАЖ» АБО «ТЕХНІЧНІ ПАРТІЇ» У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ: ЯК МІНІМІЗУВАТИ КОРУПЦІЙНУ СКЛАДОВУ

План:

- Функції політичних партій. Партії як “політичні проекти”: чи пов’язане їх створення із корупційними діями?
- Участь “технічних партій” у виборчому процесі: корупційна складова
- Механізми запобігання корупційному використанню “партійних проектів”. Роль виборчої системи у запобіганні партійної корупції

ТЕМА 6. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЇ У ПАРТІЙНІЙ ТА ВИБОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

План:

- Моделі фінансування політичних партій
- Форми державного фінансування політичних партій в Україні
- Фінансові правопорушення у сфері партійної діяльності. Шляхи запобігання непрозорості партійних витрат та партійного фінансування
- Корупційні правопорушення у сфері фінансування виборчих кампаній
- Державне фінансування політичних партій: переваги та недоліки
- Чи долає корупційні ризики у сфері партійного фінансування державне фінансування політичних партій? Досвід України та країн ЄС
- Інституційні механізми запобігання корупції у сфері партійного фінансування та фінансування виборчих кампаній (досвід країн ЄС)
- Інституційні механізми запобігання корупції у сфері партійного фінансування та фінансування виборчих кампаній в Україні

ТЕМА 7. ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК МІНІМІЗАЦІЇ ПАРТІЙНОЇ ТА ВИБОРЧОЇ КОРУПЦІЇ

План:

- ▶ Електронна демократія та прозорість партійних рішень
- ▶ Порівняння форм підзвітності політичних партій у європейських країнах: роль електронного урядування
- ▶ Електронне голосування як чинник мінімізації виборчої корупції
- ▶ Порівняння досвіду країн ЄС у впровадженні електронного урядування
- ▶ Економічні, політичні та соціальні чинники впровадження механізмів електронного урядування в Україні

ТЕМА 8. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ ТА ПРОВЕДЕННІ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

План:

- ▶ Типи виборчих систем та корупційні ризики. Пошук моделі для України
- ▶ Вплив на процес голосування та підрахунок голосів
- ▶ Використання адмінресурсу: прояви та механізми запобігання в Україні та ЄС
- ▶ Вплив на формування та роботу виборчих комісій як ознака політичної корупції
- ▶ Реформування моделі формування виборчих комісій
- ▶ Корупційні дії, пов'язані із доступом до ресурсів проведення виборчої кампанії
- ▶ Корупція на місцевих виборах (врахування особливостей державного устрою та виборчих систем в Україні та світі)
- ▶ Виборчий кодекс України. Можливі корупційні ризики та механізми запобігання

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

- 👁️ Виборчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 7, № 8, № 9, ст.48.
- 👁️ Внутрішньопартійна демократія / Громадянська мережа Опора, <http://rada.opora.ua/ua/chitati/a-ia-k-u-nykh/5136-yak-u-nas-ta-yak-u-nykh-vnutrishnopartiina-demokratia>
- 👁️ Впровадження державного фінансування політичних партій. / Ейдос: центр політичних студій та аналітики. <https://eidos.org.ua/vprovadzhennya-derzhavnoho-finansuvannya-politychnyh-partij/>
- 👁️ Декларація про критерії вільних і чесних виборів. Прийнята одногосло на 154-й сесії Ради Міжпарламентського Союзу (Париж, 26 березня 1994 року) // Інформацію взято з сайту Інституту виборчого права. <http://www.eli.org.ua/legalization/2/2366>
- 👁️ Державне фінансування статутної діяльності політичних партій: досвід ЄС і напрями удосконалення вітчизняного законодавства". Аналітична записка. / Янішевський С. О. / Національний інститут стратегічних досліджень. <http://old2.niss.gov.ua/articles/2900/>
- 👁️ Керівні принципи та доповідь щодо фінансування політичних партій : CDL-INF (2001) 8 : ухвалені Венеціанською Комісією на 46 пленарній сесії (Венеція, 9-10 березня 2001 року) // Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права : Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. – Вид. 2-е, випр. і доповн. – К., 2009. – С. 307-319.
- 👁️ Клименко Д. Б. Політична корупція в державному управлінні: наукові дефініції. Демократичне врядування. Науковий вісник. 2010. Вип. 5. http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Klymenko.pdf
- 👁️ Конончук С. Як працює демократична партія : оцінювання організаційної політики / [С.Г. Конончук, О.А. Ярош] ; Український незалежний центр політичних досліджень. - Київ : [Агентство "Україна"], 2012. 31 с.
- 👁️ Кушнарьов І. В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація : монографія. Київ : "Юридична думка", 2018, 408 с.
- 👁️ Мельник М. І. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. Національна безпека і оборона. 2009. № 7.
- 👁️ Нисневич Ю. А. Коррупция: инструментальная концептуализация. Социологические исследования. 2016. № 5.
- 👁️ Основні висновки за результатами аналізу фінансових звітів політичних партій щодо використання коштів з Державного бюджету України / Комітет виборців України. http://cvu.org.ua/uploads/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%9A%D0%92%D0%A3_%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D0%B9.pdf
- 👁️ Оцінка проблематики корупції в громадській думці / Загальнонаціональне опитування населення України було проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова, 201 8 р.
- 👁️ Павленко І. Інститут внутрішньопартійної демократії як чинник формування ефективної моделі державної влади. Стратегічні пріоритети. 2008. №4(9). С. 16-23, http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/2008_4-9.pdf
- 👁️ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. N 15, ст.218.
- 👁️ Про вибори народних депутатів України: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 10-11, ст.73.
- 👁️ Про вибори Президента України: Закон України. Відомості Верховної Ради України 1999. № 14, ст.81.
- 👁️ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2004, № 15.
- 👁️ Про місцеві вибори: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2015. № 37-38, ст.366.
- 👁️ Про політичні партії в Україні: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 23, ст.118.

- 👁️ Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 08.04.2003 Rec 2003(4) «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній». Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права : Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. Вид. 2-е, випр. і доповн. Київ, 2009. С. 481–485.
- 👁️ Олексій Сидорчук. Виборча система в Україні: як краще обирати парламент? Виборча система в Україні: як краще обирати парламент? 2014, http://dif.org.ua/modules/pages/files/1403183787_3093.pdf
- 👁️ Ставлення українців до політичних партій і джерел їх фінансування. 2015. 21 груд. <http://dif.org.ua/article/stavlennya-ukraintsiv-dopolitichnikh-partiy-i-dzherel-ikh-finansuvannya>
- 👁️ Тимошенко І. Вибори та корупція: сутність, причини, заходи запобігання. Правовий вісник Української академії банківської справи. 2014. № 2(11). С 7-11.
- 👁️ Тодика О. Проблема забезпечення законності виборчого процесу і політична корупція. Вісник Центральної виборчої комісії. 2006. № 1(13). С. 83–86.
- 👁️ Узагальнена інформація щодо контролю виборчих фондів кандидатів, відкритість та публічність діяльності Центральної виборчої комісії та інш. у звітах ЦВК <https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/2019-VPU-ua-Analytical-report.pdf>
- 👁️ Фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Довідник з фінансування політичної діяльності / International Institute for democracy and Electoral Assistance. 2016. <http://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns-UK.pdf>
- 👁️ Фінансування парламентських партій / Громадянська Мережа Опора, <http://rada.org.ua/ua/chitati/novini/5586-a-ia-k-u-nykh-finansuvannya-parlamentskykh-partii>
- 👁️ Чому позапарламентські партії НЕ можуть бути позбавлені державного фінансування? / ЦППР. <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20873991-chomu-pozaparlamentski-partiyi-ne-mogut-but-i-pozbavleni-dergeavnogo-finansuvannya>
- 👁️ Anderson C. J. Economic voting and political context: A comparative perspective. *Electoral Studies*. 2000. 19 (2-3): 151–170. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.490.8497&rep=rep1&type=pdf>
- 👁️ Anna Bailey, Sheelagh Barron, Costanza Curro and Elizabeth Teague. Co-optation: recruiting clients and patrons. *Global Encyclopaedia of Informality*, Volume 2. / Book Editor(s): Alena Ledeneva. UCL Press. (2018). <https://www.jstor.org/stable/j.ctt20krxgs.12>
- 👁️ Charles H. Blake, Christopher G. Martin. The Dynamics of Political Corruption: Re-Examining the Influence of Democracy. *Democratization* 13 (1): 1–14, February 2006. DOI: 10.1080/13510340500378191
- 👁️ Frédéric Boehm. Democracy and corruption. November 2015. URL: <https://www.researchgate.net/publication/287121488>
- 👁️ Loren Brandt, Matthew A. Turner. The Usefulness of Corruptible Elections. *William Davidson Institute Working Paper*. Number 602. August 2003.
- 👁️ Chang E. C. C., Golden M. (2006). Electoral systems, district magnitude and corruption. *British Journal of Political Science*. 37 (1): 115–137.
- 👁️ Charron N. (2011). Party system, electoral systems and constraints on corruption. *Electoral Studies*. 30 (4): 595–606.
- 👁️ Corruption in political party financing and electoral campaigns. *Transparency International*, U4 Anti-Corruption Resource Centre. 2003. <https://www.u4.no/publications/corruption-in-political-party-financing-and-electoral-campaigns-2.pdf>
- 👁️ Corruption perceptions index 2019 / Transparency International <https://www.transparency.org/cpi2019>
- 👁️ Corruption. Report. Special Eurobarometer 470. Oct. 2017 / European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2176>
- 👁️ Stefan Dahlberg, Maria Solevid. Does corruption suppress voter turnout? *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. Volume 26, 2016 - Issue 4. P. 489-510.
- 👁️ De Sousa L., Bezerra M. M. Why Voters Do Not Throw the Rascals Out?—A Conceptual Framework for Analyzing Electoral Punishment of Corruption. *Crime Law and Social Change*. 60(5). December 2013. DOI: 10.1007/s10611-013-9483-5
- 👁️ De Vries C. E., Solaz H. The Electoral Consequences of Corruption. *Annual Review of Political Science*. Vol. 20. May 2017. P. 391-408. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-052715-111917>
- 👁️ Larry Diamond, Richard Gunther. Types and functions of parties. *Political Parties and Democracy* / Edited by Larry Diamond, Richard Gunther. - JHU Press, 2001

- 👁 Donovan T., Karp J. Electoral rules, corruption, inequality and evaluations of democracy. *European Journal of Political Research*. August 2017. Volume 56, Issue 3. P. 469-486.
- 👁 Drapalova E. Corruption and the crisis of democracy / *Transparency International*. 06 March 2019. https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Corruption-and-Crisis-of-Democracy_2019.pdf
- 👁 Eliska Drapalova, Alina Mungiu-Pippidi, Bonnie Jo Palifka, Jon Vrush. Corruption and the crisis of democracy The link between corruption and the weakening of democratic institutions. / *Transparency International* (2019). <https://www.jstor.org/stable/resrep20482>
- 👁 Financing of political parties : Recommendation 1516 (2001) : [adopted by Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 22 May 2001]. <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en>
- 👁 Governments are doing a poor job at fighting corruption across Europe and Central Asia, 2016 / *Transparency International* https://www.transparency.org/news/feature/governments_are_doing_a_poor_job_at_fighting_corruption_across_europe
- 👁 Guidelines on political party regulation by OSCE/ODIHR and Venice Commission Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010). <https://www.venice.coe.int/>
- 👁 Petra Hiller. Understanding corruption: How systems theory can help. *The Good Cause*. / Book Editor(s): Gjalt de Graaf, Patrick von Maravić, Pieter Wagenaar. Verlag Barbara Budrich. (2010). <https://www.jstor.org/stable/j.ctvbj7k5p.9>
- 👁 Reuven Hazan and Gideon Rahat. Democracy within parties: Candidate selection methods and their political consequences, 2012.
- 👁 Yusaku Horiuchi, Matthew Laing, and Paul 't Hart. Hard acts to follow: Predecessor effects on party leader survival. *Party Politics*. May 2015, 21: 357-366.
- 👁 Michael Johnston. The Political Consequences of Corruption: A Reassessment. *Comparative Politics*. Vol. 18, No. 4 (Jul., 1986), pp. 459-477. <https://www.jstor.org/stable/421694>
- 👁 Jeffrey A. Karp and Susan A. Banducci. Issues and party competition under alternative electoral systems. *Party Politics*. 2002. VOL 8. No.1. P. 123-141.
- 👁 Lauri Karvonen. Legislation On Political Parties. A Global Comparison. *Party Politics*. July 2007, vol. 13, 4437-455.
- 👁 Richard S Katz. No man can serve two masters: Party politicians, party members, citizens and principal-agent models of democracy. *Party Politics*. March 2014, 20: 183-193.
- 👁 Jana Kunicova, Susan Rose-Ackerman. Electoral Rules and Constitutional Structures as Constraints on Corruption. *British Journal of Political Science*. 2005. 35, 573-606. https://projects.iq.harvard.edu/gov2126/files/kunicova_ackerman.pdf
- 👁 Kurer O. (2001). Why do voters support corrupt politicians? In: Jain A (ed.) *The Political Economy of Corruption*. London: Routledge, pp. 63-86.
- 👁 Chris Mcvittie, Rahul Sambaraju. Discourse of corruption and anti-corruption. In book: *Corruption, Social Sciences and the Law*. Publisher: Palgrave Macmillan, May 2019. P.149-165. DOI: 10.4324/9780429197352-9
- 👁 Nassmacher, K.-H.. Regulation of Party Finance. *Handbook of Party Politics / Edited by Richard S. Katz and William Crotty*. 2006. London. Thousand Oaks. New Delhi. SAGE Publications. Pp. 446-454.
- 👁 Norris P., Y. Wynter, S. Cameron. Why corruption and coercion flourish in flawed elections. *The UK's Changing Democracy: The 2018 Democratic Audit*. 16/03/2018
- 👁 Robert P. Ormrod and Heather Savigny. Political market orientation: A framework for understanding relationship structures in political parties // *Party Politics*, July 2012; vol. 18, 4: pp. 487-502.
- 👁 Suhas Palshikar. Of Radical Democracy and Anti-Partyism. *Economic and Political Weekly*. Vol. 48, No. 10 (March 9, 2013), pp. 10-13. <https://www.jstor.org/stable/23391337>
- 👁 Guy Peters. Institutional Design and Good Governance. *The Good Cause*. / Book Editor(s): Gjalt de Graaf, Patrick von Maravić, Pieter Wagenaar. Verlag Barbara Budrich. (2010). <https://www.jstor.org/stable/j.ctvbj7k5p.10>
- 👁 Thomas Poguntke, Susan E Scarrow, Paul D Webb. Party rules, party resources and the politics of parliamentary democracies: How parties organize in the 21st century // *Party Politics*, 2016, Vol. 22 (6). – Pp. 661-678.
- 👁 Political institution-building as a means to counter corruption. / UNODC. <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-3/key-issues/political-institution-building-as-a-means-to-counter-corruption.html>
- 👁 Political parties and political finance. / UNODC. <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-3/key-issues/political-parties-and-political-finance.html>

- 👁️ Public funding of parties. Do political parties receive direct/indirect public funding? / The Electoral Knowledge Network. URL: http://aceproject.org/epic-en/CDTable?question=PC012&set_language=en
- 👁️ Vicky Randall, Lars SvåsandParty Institutionalization in New Democracies. Party Politics. January 2002. Vol. 8 no. 1: 5-29.
- 👁️ Miguel R. Rueda, Nelson A. Ruiz. Political Agency, Election Quality, and Corruption. The Journal of Politics. January 2020. DOI: 10.1086/708243
- 👁️ Petra Schleiter, Alisa M. Voznaya. Party System Competitiveness and Corruption. Party Politics. September 2014. DOI: 10.1177/1354068812448690 URL: : <https://www.researchgate.net/publication/265336018>
- 👁️ Luís de Sousa, Marcelo Moriconi. Why voters do not throw the rascals out? - A conceptual framework for analysing electoral punishment of corruption. Crime Law and Social Change. December 2013. DOI: 10.1007/s10611-013-9483-5
- 👁️ Yadav, Vineeta. Political Parties, Business Groups, and Corruption in Developing Countries
- 👁️ Georgy Yordanov Ganev, Ivan Krastev. The Missing Incentive: Corruption, Anti-Corruption and Re-Election. June 2004. URL: <https://www.researchgate.net/publication/272475264>
- 👁️ Ingrid van Biezen and Petr Kopecký. The cartel party and the state: Party-state linkages in European democracies. Party Politics March 2014 20: 170-182.
- 👁️ Steven B. Wolinetz. Beyond the Catch-All Party: Approaches to the Study of Parties and Party Organization in Contemporary Democracies. P. 137-165.
- 👁️ S. B. Wolinetz. Party systems and party systems types. Handbook of Party Politics / Edited by Richard S. Katz and William Crotty. London. Thousand Oaks. New Delhi. SAGE Publications, 2006. P. 51-63.

ЛЕКТОР КУРСУ

Маргарита Чабанна —

д-р політичних наук, завідувач кафедри політології
Національного університету "Києво-Могилянська
Академія", керівник освітніх програм ACREC

#acrecstudy

Київ